

Universitat Autònoma de Barcelona

Llicenciatura en Medicina - Facultat de Medicina

Pla d'Estudis: [509 – Llicenciat/ada en Medicina](#)

Assignatura: [29091 – Dermatologia](#)

Itinerari de l'assignatura: [Quart curs. Segon Semestre](#)

Curs acadèmic: [2010 – 2011](#)

Crèdits: [6](#)

Departament de Medicina
Universitat Autònoma de Barcelona

SUMARI

PÀG.

OBJECTIUS.....	3
CONEIXEMENTS PREVIS NECESARIS.....	3
RECURSOS DOCENTS	4
ASPECTES PRINCIPALS QUE S'HAN D'AVALUAR	4
CARREGA DE TREBALL	4
CONTINGUT DEL PROGRAMA	4
BIBLIOGRAFIA	8
DERMATOLOGIA ON-LINE	8

Dermatologia

Classes teòriques: 26 hores

Seminaris: 10

Pràctiques clíniques: 30 hores

1. Objectius generals (coneixements, hàbits i actituds que cal assolir)

- Donar a l'estudiant un coneixement general dels aspectes normals i patològics de la pell, de les mucoses i dels annexos (cabell i ungles) que li permeti dur a terme la seva tasca com a metge d'assistència primària.
- Capacitar-lo perquè reconegui i interpreti les lesions elementals i plantegi un diagnòstic diferencial i un protocol d'actuació diagnòstica.
- Aconseguir que sigui capaç de reconèixer els signes cutanis de les malalties sistèmiques (connectivopaties, panniculitis i síndromes paraneoplàstics), especialment els que impliquen gravetat (butllofes extenses, púrpura, necrosi i nòduls cutanis).
- Aconseguir que valori correctament les lesions tumorals de la pell i que reconegui els tumors benignes i malignes més freqüents, amb més èmfasi pel que fa a les lesions pigmentades.
- Aconseguir que proposi una pauta terapèutica en les malalties cutànies i mucoses més comunes, que puguin representar fins al 10-15% de la consulta d'un metge d'assistència primària (infeccions bacterianes, fúngiques i víriques, èczemes, acne, alopecies, urticària i psoriasi).

Objectius de les classes teòriques

Donar els coneixements específics sobre l'etiologia, la biologia, la clínica, el diagnòstic, el diagnòstic diferencial, el tractament i el pronòstic de les malalties de la pell, les mucoses i els annexos, amb especial èmfasi per les més freqüents.

Objectius dels seminaris

- Familiaritzar-se amb la terminologia dermatològica i amb la seqüència diagnòstica habitual de les malalties dermatològiques mitjançant la utilització de material iconogràfic.
- Afavorir la participació de l'estudiant en l'elaboració d'un diagnòstic diferencial, proposant un esquema racional d'exploracions complementàries que permetin establir un diagnòstic definitiu.
- Aprofundir en els coneixements de les classes teòriques, destacant-ne els aspectes més nous i relacionats amb altres àrees de la medicina.

Objectius de les pràctiques

Capacitar l'estudiant perquè dugui a terme una anamnesi adequada, una exploració física i una descripció exhaustiva de les malalties de la pell. Relacionar la morfologia clínica amb el seu probable substrat histològic. L'estudiant ha de familiaritzar-se amb maniobres exploratòries com ara la vitropressió, el raspament de les lesions, l'examen directe amb KOH, l'examen amb llum de Wood, la presa de mostres per a cultius microbiològics i citologia i la realització de biòpsies cutànies amb llevabocins i en fus. També ha d'observar com es fa una electrocoagulació, una crioteràpia o un raspament (curetatge). Durant l'estança a la consulta ha de suggerir quins vehicles faria servir per tractar cada dermatosi segons la morfologia i la localització, com també els grups més importants de principis actius tòpics (antibiòtics, antifúngics, corticoides, emol·lients, queratolítics i solucions astringents).

2. Coneixements previs necessaris

Coneixements generals d'anatomia, fisiologia i histologia relacionats amb la dermatologia i coneixements generals de patologia general, medicina interna, biologia cel·lular i molecular, genètica i immunologia.

3. Recursos docents

Classes teòriques

Exposició sistematitzada dels 26 temes, incloent-hi esquemes i material iconogràfic seleccionat que estimulin la participació de l'alumne.

Seminaris

Presentació de casos clínics d'interès especial en grups reduïts en 9 seminaris. Els alumnes han de descriure la lesió elemental, plantejar el diagnòstic diferencial morfològic i topogràfic i, en cas de malalties dermatològiques més freqüents, proposar un pla diagnòstic i terapèutic.

Pràctiques

Incorporació a l'equip assistencial i visites a les àrees específiques (consulta externa general, unitat de tumors cutanis, unitat de patologia oral, unitat de dermatologia pediàtrica, fotobiologia, clínica de contacte i cirurgia dermatològica). Els alumnes poden preguntar –i han de fer-ho— sobre les lesions cutànies que observin, però han de ser discrets durant el moment de la visita. El personal mèdic del Servei de Dermatologia és responsable de donar les explicacions pertinents.

Tutories

Durant el quadrimestre que s'imparteixi l'assignatura es fixarà un horari d'atenció a l'alumne, de dues hores a la setmana, al lloc, el dia i l'horari que determini el responsable de l'assignatura de cada unitat docent. Els alumnes poden transmetre i resoldre els dubtes per correu electrònic amb el/s professor/s.

4. Aspectes principals que s'han d'avaluar

S'han d'avaluar els aspectes de capacitació general per descriure i interpretar les lesions elementals de la pell, emfatitzant les claus diagnòstiques i terapèutiques de les dermatosis més freqüents. També es valoraran els coneixements per distingir els processos benignes i malignes. Els aspectes clínics, diagnòstics i pronòstics es consideraran més importants que els coneixements sobre aspectes específics del tractament.

5. Càrrega de treball

Es considera que l'estudiant ha de necessitar 1,5 hores d'estudi per cada classe teòrica impartida, la qual cosa suposa 39 hores addicionals a les lectives.

6. Contingut del programa

6.1 Classes teòriques

1. Anatomia i fisiologia de la pell humana

- 1.1 Introducció a la dermatologia.
- 1.2 Embriologia de la pell.
- 1.3 Anatomia macroscòpica i microscòpica.
- 1.4 Fisiologia cutània: queratinització, melanogènesi, funció barrera, el sistema immune cutani.

2. Bases del diagnòstic en dermatologia

- 2.1 La història clínica dermatològica.
- 2.2 Lesions elementals, localitzacions i patrons de distribució.
- 2.3 Exploracions complementàries: KOH, llum de Wood, biomicroscòpia, citodiagnòstic i biòpsia cutània.

3. Infeccions bacterianes

- 3.1 Infeccions estafilocòcciques i estreptocòcciques. Impetigen. Ectima. Erisipela. Cel·lulitis. Fasciïtis. Limfangitis. Fol·liculitis, furúncol i àntrax. Perionixis aguda. Síndromes per superantígens: síndrome de l'escaldadura estafilocòccica i síndrome del xoc tòxic.
- 3.2 Infeccions per corinebacteris. Eritrasma. Queratosi *punctata*. Tricomicosi axil·lar.
- 3.3 Erisipeloide.

3.4 Infeccions per pseudomones. Fol·liculitis. Síndrome de les ungles verdes. Ectima grangrenosa.

3.5 Carboncle.

3.6 Lesions cutànies en la sèpsia. Endocarditis. Meningitis meningocòccica. Gonococcèmia.

4. Micosi

4.1 Infeccions per dermatòfits. Tinya del cuir cabellut, del cos, dels peus i les mans.

Onicomicosi.

4.2 Candidosi. Formes mucoses, cutànies i disseminades. Candidosi mucocutània crònica.

4.3 Pitiriasi versicolor.

4.4 Esporotricosi.

4.5 Micosis oportunistes en immunodeprimits.

4.6 Tractaments antifúngics tòpics i sistèmics.

5. Infeccions víriques

5.1 Herpesvirus. Virus de l'herpes simple, virus varicel·la zòster i citomegalovirus.

5.2 Papil·lomavirus. Berrugues, condil·lomes, papulosi de Bowen i epidermodisplàsia berrugosa o verruciforme. Oncogenicitat.

5.3 Poxvirus. Mol·lusc contagiós.

5.4 Exantemes vírics. Síndrome boca-mà-peu. Herpangina. Eritrema infecciós. Síndrome de Gianotti-Crosti.

5.5 Manifestacions cutànies relacionades amb virus hepatotròpics.

6. Infeccions per micobacteris

6.1 Concepte i classificació (Ruynon).

6.2 Tuberculosis cutànies.

6.3 Tubercúlides.

6.4 Infeccions per micobacteris oportunistes ambientals.

6.5 Lepra. Epidemiologia. Tipus de lepra. Manifestacions cutànies i sistèmiques. Diagnòstic. Tractament de les formes paucibacil·lar i multibacil·lar.

6.6 Manifestacions cutànies de la sarcoïdosi (*addendum*).

7. Malalties de transmissió sexual

7.1 Balanitis.

7.2 Uretritis. Síndrome de Reiter.

7.3 Manifestacions cutànies de la SIDA. Infeccions i infestacions. Dermatosi inflamatòries. Sarcoma de Kaposi.

7.4 Diagnòstic diferencial de les úlceres genitals.

7.5 Sífilis.

7.6 Xancroide.

8. Dermatosi zooparasitàries

8.1 Sarna.

8.2 Pediculosi.

8.3 Leishmaniosi.

8.4 Picadures d'artròpodes.

8.5 Larva *migrans*.

8.6 Borreliosi i rickettsiosi.

9. Malalties dels annexos cutanis

9.1 Acne. Fisiopatologia. Clínica. Tipus d'acne. Opcions terapèutiques tòpiques i sistèmiques.

9.2 Rosàcia.

9.3 Hidradenitis supurativa.

9.4 Alopecies cicatritzants i no cicatritzants (androgènica, *areata* i efluvi telogènic).

9.5 Hipertricosi i hirsutisme.

9.6 Patologia unguial més freqüent.

10. Dermatosi de causa fisicoquímica

10.1 Úlceres per decúbit.

10.2 Reaccions enfront d'agressions tèrmiques.

- 10.3 Radiodermatitis.
- 10.4 Toxicodèrmies. Eritema multiforme. Síndrome d'Stevens-Johnson i necròlisi epidèrmica tòxica.
- 10.5 Fotodermatosi. Conceptes de fotobiologia. Efectes de les radiacions ultraviolades sobre la pell. Erupció polimorfa lumínica. Fototoxicitat i fotoal·lèrgia. Xerodèrmia pigmentada. Fotoprotecció.

11. Dermatosis eritematoescamoses

- 11.1 Dermatitis seborreica. Clínica en funció de l'edat. Tractament.
- 11.2 Psoriasi. Epidemiologia. Fisiopatologia. Clínica segons la morfologia i localització de les lesions. Histopatologia. Diagnòstic diferencial. Tractament tòpic i sistèmic.
- 11.3 Pitiriasi rosada o de Gibert.
- 11.4 Eritrodèrmies. Concepte. Diagnòstic diferencial. Implicacions sistèmiques.

12. Urticària, angioedema i pruija

- 12.1 Concepte i fisiopatologia.
- 12.2 Classificació: agudes, cròniques, físiques, per contacte, angioedema hereditari i adquirit.
- 12.3 Diagnòstic i diagnòstic diferencial.
- 12.4 Tractament.
- 12.5 Pruija. Fisiopatologia. Protocol d'estudi. Diagnòstic diferencial. Tractament.

13. Èczemes (1)

- 13.1 Concepte i classificació (agut, subagut i crònic)
- 13.2 Dermatitis de contacte irritativa i al·lèrgica. Concepte. Fisiopatologia. Clínica. Proves epicutànies. Dermatosi professionals.

14. Èczemes (2)

- 14.1 Dermatitis atòpica. Concepte d'atòpia. Fisiopatologia. Manifestacions clíniques segons l'edat. Complicacions. Criteris diagnòstics. Tractament.
- 14.2 Èczema nummular.
- 14.3 Èczema dishidròtic.
- 14.4 Èczema asteatòtic.
- 14.5 Neurodermitis.
- 14.6 Autoeczematització.

15. Dermatosi papul·loses i reactives

- 15.1 Lliquen pla (cutani, oral, genital, unguial i pilar).
- 15.2 Erupcions liquenoides.
- 15.3 Eritemes figurats (granuloma anul·lar, eritema anul·lar centrífug).
- 15.4 Dermatosi neutrofílica. Síndrome de Sweet. Piodèrmia gangrenosa.

16. Malalties ampul·lars autoimmunes

- 16.1 Mecanismes d'adhesió entre les diferents estructures dermoepidèrmiques.
- 16.2 Mecanismes de formació d'ampul·les
- 16.3 Tècniques diagnòstiques (immunofluorescència directa i indirecta).
- 16.4 Pèmfigs. Classificació. Fisiopatogènia. Clínica. Associacions. Diagnòstic. Tractament.
- 16.5 Pemfigoides (ampul·lar, cicatricial, gestacional).
- 16.6 Dermatitis herpetiforme i dermatosi IgA lineal.
- 16.7 Epidermòlisi ampul·lar adquirida.

17. Alteracions de la pigmentació (discromies)

- 17.1 Fisiopatologia de la melanogènesi.
- 17.2 Fototipus cutanis.
- 17.3 Hipomelanososi (congènites –albinisme i piebaldisme— i adquirides –pitiriasi alba, hipopigmentació postinflamàtòria, hipomelanososi en gotes, pitiriasi versicolor i vitiligin--).
- 17.4 Hipermelanososi. Hiperpigmentació postinflamàtòria (eritema fix pigmentari). Cloasma, melasma. Hiperpigmentació difusa. Hemosiderosi.

18. Malalties hereditàries amb manifestacions cutànies

- 18.1 Concepte de genodermatosi.
- 18.2 Principis de genètica aplicats a la dermatologia.

18.3 Trastorns de queratinització hereditaris: ictiosi, queratodèrmies palmoplantars, malaltia de Darier i pitiriasi *rubra pilaris*.

18.4 Malalties ampul·lars hereditàries (epidermòlisi ampul·lar i pèmfig benigne crònic familiar).

18.5 Síndromes neurocutànies. Neurofibromatosi. Esclerosi tuberosa. Incontinència *pigmenti*. Síndrome del nevus epidèrmic.

18.6 Malalties del teixit connectiu. Pseudoxantoma elàstic. Síndrome d'Ehlers-Danlos.

19. Vasculitis i panniculitis

19.1 Vasculitis. Concepte. Classificació. Fisiopatogènia. Manifestacions clíniques. Vasculitis leucocitoclàstiques. Púrpura de Schönlein-Henoch. Urticària vasculitis. Eritema *elevatum diutinum*. Panarteritis nodosa.

19.2 Panniculitis. Classificació. Eritema nodós. Vasculitis nodular. Panniculitis pancreàtica. Panniculitis per dèficit d'alfa-1-antitripsina.

20. Manifestacions cutànies de les connectivopaties autoimmunes

20.1 Lupus eritematós cutani. Clínica (crònic –panniculitis lúpica--, subagut –lupus eritematós neonatal— i agut --lupus eritematós sistèmic--). Diagnòstic. Pronòstic. Tractament.

20.2 Esclerodèrmia. Localitzada (morfea), sistèmica (limitada i difusa) i síndrome esclerodermiforme (malaltia de l'empelt contra l'hoste).

20.3 Dermatomiositis. Clínica. Diagnòstic. Pronòstic. Tractament.

21. Manifestacions cutànies de les malalties metabòliques

21.1 Porfíries.

21.2 Malalties per dipòsit. Amiloïdosi. Xantomes i xantomatosi normolipèmiques. Mucinosi.

21.3 Dermatosi carencial. Pel·lagra. Hipozinquèmia (acrodermatitis enteropàtica).

21.4 Manifestacions cutànies de les endocrinopaties. Hipotiroïdisme. Hipertiroïdisme (mixedema pretibial). Diabetis *mellitus* (necrobiosi lipoide, dermatopatia diabètica, ampul·les, mal perforant plantar). Síndrome de Cushing. Malaltia d'Addison.

22. Marcadors cutanis de neoplàsies internes

22.1 Metàstasis cutànies.

22.2 Síndromes paraneoplàstiques.

22.3 Manifestacions cutànies de síndromes que predisposen el desenvolupament de neoplàsies.

23. Tumors cutanis benignes

23.1 Quists.

23.2 Queratosi seborreica.

23.3 Acrocordons i fibromes tous.

23.4 Queloides.

23.5 Dermatofibroma.

23.6 Lipoma.

23.7 Angiomes.

24. Tumors cutanis epitelials malignes

24.1 Carcinogènesi cutània.

24.2 Precàncer cutani. Queratosi actínica. Malaltia de Bowen. Eritroplàsia de Queyrat. Leucoplàsies.

24.3 Carcinoma basocel·lular. Epidemiologia. Formes clinicopatològiques. Factors pronòstics. Tractament.

24.4 Carcinoma escamós. Epidemiologia. Clínica. Tractament.

24.5 Queratoacantoma.

25. Tumors melanocítics

25.1 Nevus melanocítics: congènits, adquirits i displàstics.

25.2 Nevus blau.

25.3 Melanoma. Formes clinicopatològiques. Factors pronòstics. Tractament.

25.4 Tumors mesenquimàtics malignes. Dermatofibrosarcoma. Angiosarcoma.

26. Limfomes, histiocitosis i mastocitosis

26.1 Manifestacions cutànies dels limfomes i les leucèmies.

26.2 Pseudolinfomes.

26.3 Limfomes cutanis de cèl·lules B.

26.4 Limfomes cutanis de cèl·lules T. Processos premalignes (parapsoriasis, papul·losi limfomatoide i mucinosi fol·licular). Micosi fungoide. Síndrome de Sézary.

26.5 Histiocitosi X (de cèl·lules de Langerhans) i no X (xantogranuloma juvenil).

26.6 Mastocitosis cutànies. Formes clíniques. Pronòstic. Tractament.

6.2 Seminaris

1. El *top*-10 de la consulta dermatològica ambulatoria.

2. Diagnòstic diferencial i tractament de les lesions vesiculoampul·lars.

3. Diagnòstic diferencial davant un pacient amb pruija.

4. Bases de la terapèutica dermatològica.

5. Malalties de les mucoses.

6. Lesions cutànies pigmentades.

7. Urgències dermatològiques.

8. Dermatologia pediàtrica.

9. Manifestacions cutànies de les malalties sistèmiques.

10. Correlació clinicopatològica.

6.3. Pràctiques

1. Assistència a la consulta externa general.

2. Assistència a unitats especialitzades (tumors cutanis, patologia oral, dermatologia pediàtrica, fotobiologia, clínica de contacte i cirurgia dermatològica).

3. Assistència a interconsultes de pacients hospitalitzats.

7. Bibliografia

1. FITZPATRICK T.B.; JOHNSON R.A.; POLANO M.K.; SUURMOND, D.; WOLFF, K. *Atlas en color y sinopsis de dermatología clínica*. 4a ed., McGraw-Hill - Interamericana, 2001.

2. FERRÁNDIZ FORASTER, C. *Dermatología clínica*. 2a ed. Barcelona: Harcourt, 2001.

3. FITZPATRICK J.E.; AELING, J.L. *Dermatologic secrets in color*. 2a ed. Philadelphia: Hanley & Belfus, Inc, 2001.

4. ROOK A.; WILKINSON, D.S.; EBLING, F.J.G.; CHAMPION, R.H.; BURTON, J.L. *Textbook of dermatology*. Londres: Blackwell Science, 1998.

5. FREEDBERG, I. *Fitzpatrick's dermatology in general medicine*. 5a ed. McGraw-Hill, 1999.

6. BRAVERMAN, I. *Skin signs of systemic disease*. Saunders, W.B. 1997

8. Dermatologia on-line

1. Wainwright BD. Clinically Relevant Dermatology Resources and the Internet: An Introductory Guide for Practicing Physicians. *Dermatology Online Journal* 5(2): 8

(<http://dermatology.cblib.org/DOJdesk/desj.html>).

2. ADES: Advanced Dermatology Education Server (<http://ades.tmc.edu.tw/english/default.htm>).

3. Dermatology Image Bank at the University of Utah School of Medicine (<http://wwwmedlib.med.utah.edu/kw/derm/>).

4. Dermatology Online Image Atlas (DOIA) (http://dermis.net/bilddb/index_e.htm).

5. University of Iowa, Department of Dermatology Home Page

(<http://tray.dermatology.uiowa.edu/home.html>).

6. The Electronic Textbook of Dermatology (<http://telemedicine.org/stamford.htm>).